

Serés evita abusar de l'artifici dels tòpics russos i, en canvi, afegeix als relats matisos als grans temes universals. / AP

que subratlla el seu ortònim, una identitat literària reforçada per altres existències —fictícies, tant se val—. L'epopeia, la prosopopeia, l'assolament vital, els processos de regressió animal de la humanitat, la valentia i la preeminència d'un esperit terral són línies de força en la literatura d'aquest autor. I a *Contes russos* aquestes línies multipliquen els

seus sentits, apel·lant a un arc històric que va des dels tsars fins a l'actualitat i, en una traçada literària majestuosa, proveint una èpica i una metàfora que l'experiència històrica directa de l'autor de Saidí no hauria pogut procurar. Un bellíssim procés de descoberta de la immanència.

Les veus de Kundera, Calvino, Nietzsche, Salinger, Sebald,

Gogol, Austen, Buzzati, Kafka o Puixkin ressonen de manera clara en aquesta obra. I no per transformar-se en salconduits del manierisme, sinó per créixer i eixamplar-se en la seva alta condició de precursora. Després de l'última pàgina, el lector se sentirà envaït per la insubornable sensació benèfica d'haver llegit aquest llibre, magistral, prometeic.

Bona literatura negra

PEP MOLIST

El llibre del cementiri

Neil Gaiman. Traducció: Josefina Caball. Il·lustracions: Chris Riddell. Estrella Polar. 303 pàgines. 17 euros

Entre d'altres coses, Harry Potter provocà que el gènere fantàstic es fes amo i senyor dels aparadors i dels gustos lectors d'infants, joves i adults, i també, que d'aquest se n'expressés gairebé tot el suc. D'un temps cap aquí, el gènere fantàstic està essent rellevat per un fenomen que tenyeix les cobertes del llibre i els racons juvenils de les llibreries del color negre de la mort. És una literatura que gira al voltant d'aquest eix temàtic, i ho porta a terme a través de diversos gèneres, encara que el realista és el predominant. Alguns exemples: la sèrie *Crepuscle* d'Stephanie Meyer (Alfaguara), amb els vampirs que envaeixen la quotidianitat d'uns adolescents; la darrera obra de Care Santos, *Bel: amor més enllà de la mort* (Cruïlla), en la qual una noia vol esbrinar les causes de la seva pròpia mort; *Maneres de viure per sempre*, de Sally Nicholls (Cruïlla)... I d'altres que barregen realitat i fantasia, com ara *Ghost-girl* de Tonya Hurley; o *Els jocs de la fam*, de Suzanne Collins, ambdós editats per Estrella Polar.

Dins d'aquest darrer corrent, hi podríem incloure el *Llibre del cementiri*, que suposa el retorn de Neil Gaiman a la narrativa infan-

til i juvenil, després del famós *Coraline*. Gaiman és un autor britànic, aclamat per còmics com *The Sandman* i per diversos reculls de relats breus. Per *El llibre del cementiri* ha rebut el premi Hugo i la Newbery Medal, el més prestigiós de la literatura infantil als Estats Units, i ja té una imminent adaptació al cinema. En anglès, se n'han editat dues versions: una adreçada al públic adult, amb il·lustracions de Dave McKean, inseparable col·laborador; i una al-

L'obra de Gaiman pot vincular-se a fonts com els films de Tim Burton i *El llibre de la selva*

tra, adreçada als infants, que és la versió que s'ha traduït al català i castellà (Roca), amb il·lustracions de Chris Riddell —un dels grans il·lustradors anglesos del moment, autor de la sèrie de novel·la gràfica protagonitzada per Ottolina (Cruïlla).

El llibre del cementiri se'l pot vincular a diverses fonts, com ara el món gòtic i fantasmagòric d'algunes de les pel·lícules emblemàtiques de Tim Burton; o bé, amb *El llibre de la selva*, de Rudyard Kipling, no només perquè els paral·lelismes són evidents sinó perquè, en els agraïments, l'autor el des-

taca com un referent clar.

El llibre del cementiri té un inici frapant, en el qual un assassí aniquila gairebé una família sencera. El més petit de tots però, i de manera casual, s'escapa a quatre grapes i va a parar al cementiri. Aquí, en aquesta misteriosa selva, i a diferència de l'obra de Kipling, són els esperits, les ànimes i altres criatures les que acolliran el nadó i el protegiran de l'amenaça permanent de mort que penja sobre el seu cap.

Ningú —així és com els esperits bategen el protagonista— viu nombroses aventures, dins i fora del cementiri, que el van vinculant cada vegada més als seus protectors i el van acostant també al món exterior, amb una galeria de personatges i una geografia vertaderament rica i variada. L'autor és un orfebre en la descripció minuciosa d'espais i persones, tot creant l'atmosfera adequada i fent-la arribar a la fibra del lector, i en l'art de teixir els fils de les diverses històries que s'entrecruen amb la història principal.

Gaiman torna a demostrar també que és un expert en mantenir l'equilibri damunt les fronteres que separen dos mons. A *Coraline*, ho feia amb el pla real de la protagonista i el fantàstic de l'altre costat de la porta. I a *El llibre del cementiri* juga de forma hàbil a traspasar constantment la línia que separa la selva plàcida dels morts de la perversa jungla dels vius.

ELS VOSTRES CLÀSSICS

De Bartleby a Perec

JORDI LLOVET

Ha sortit a les llibreries una nova edició d'*Un homme qui dort*, una de les primeres novel·les de Georges Perec (1937-1982), un dels valors més importants de la narrativa francesa de la segona meitat del segle XX: traducció de Mercedes Cebrián, Madrid, Impedimenta, 2009. La contracoberta del llibre porta una citació d'Enrique Vila-Matas —per a la qual cosa em consta que ningú no li ha demanat permís—, en què l'escriptor barceloní diu: "Entre els llibres que em van canviar la vida sempre hi va haver els de Perec. Recordo haver-los llegit amb fascinació". A l'editorial li ha semblat, i no s'equivoca gaire, que el món literari de Vila-Matas, en especial el seu llibre *Bartleby, l'escriptor*, ho tenia tot a veure amb aquesta magnífica novel·la de Perec.

Hi té a veure només en part. En efecte, a les pàgines 123 i següent, l'autor hi parla d'un home que "treballava com a escriptor per a un jurista. Amagat darrere d'un paravent, s'estava assegut a l'escriptori i no es movia mai. S'alimentava de galetes de gíngebre". No cal llegir més: no pot ser ningú altre que el personatge de la narració de Melville. No hi ha dubte, doncs, que *L'home que dorm* li deu algunes coses al famós escriptor del novel·lista nord-americà: és un home que un bon dia, en llevar-se, decideix no anar a fer un examen que tenia; es queda estirat en un banc que té a la seva mansarda de París; al cap d'uns dies visita els seus pares, al camp, per no fer-hi tampoc res de res; torna a París i es passa el dia ja estirat a la mansarda, ja vagarejant pels carrers de la ciutat; no deixa de llegir *Le Monde* diàriament i novel·les de lladres i serenos —això està bé—; es renta els mitjons, i fuma Gauloises.

Però la novel·la de Perec és important per més raons, i desborda el marc de l'ensenyança de Bartleby, o les equivalents ensenyances de personatges mandrosos, com ara l'íncit Oblómov, d'Ivan Gontxarov. La novel·leta de Perec, arribada a la literatura cent dotze anys més tard que *Bartleby*, recull referències cultes —totes dissimulades en el teixit del text, identificables tan sols per al·lusions— que van,

"L'home de Perec

és un Bartleby

i moltes coses més"

comptant el temps d'aquest mite peresós, molt més enre i més avant. Perquè l'home de Perec és alhora una mena de Diògenes modern; un eremita com Sant Antoni —no deixeu de llegir la seva vida narrada per Ata-

nasi, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989—; un aficionat a quedar-se a la seva habitació, com Pascal —a les *Pensées* ve a dir que tots els mals que agafen als homes els vénen per no ser capaços de quedar-se tancats a casa, sols—; un admirador del Baudelaire *flâneur*; un bon coneixedor de la literatura sobre el gran tòpic de les lletres franceses de la segona meitat de segle XIX, l'*ennui*, o l'avorriment; un admirador del capítol sobre el "vell oceà", dels *Cants de Maldoror*, de Lautréamont; un èmul de *Monsieur Teste* (Valéry); un lector dels existencialistes francesos —perquè el *néant* de Sartre plana sobre totes i cada una d'aquestes pàgines— ...i qui sap quantes coses més. No és un llibre que atabali per les seves referències d'ordre meta-literari, però és un fet que n'hi ha un munt, una pila, un gavadal.

En especial, de tot el que s'ha dit, destaca una contra-figura de Bartleby —tan absolutament passiu, ell—, que és la del passejant sense destí per la ciutat —i ara, citar-ne bibliografia seria cosa interminable, sempre començant, jo diria, per aquell conte magnífic d'Edgar Allan Poe, traduït i celebrat per Baudelaire, que és *L'home de les multituds*. L'any 1967 la societat parisenca —i, en ella, la figura d'un home tan especial com Perec— es trobava cansada, ja quasi esgotada pel fenomen de la modernitat, i avançava a les palpentes enmig del desconcert i de l'abúlia: si fa no fa com avancem els barcelonins al nostre temps, quan la ciutat se'ns ha convertit, qui ho havia de dir, en "la millor botiga del món", sens dubte un lloc desavinent per passar-hi la vida: els saltataulells van deixar de fer-ho als anys 1940! Perec va recollir, sense esmentar ningú més que Kafka en un epígraf —"keine Ausweg", diu el de Praga a *Un informe per a una acadèmia*; "no hi ha sortida", diu el francès— una llarguíssima tradició, molt literària, una mica musical —"Ich bin der Welt abhanden gekommen": "el món m'ha deixat anar de la mà", Gustav Mahler—, i només una mica pictòrica: els pintors, la veritat, quasi sempre a la lluna.

Després va venir el fenomen de la postmodernitat; però quan el lector agafi aquest llibre de gran categoria s'adonarà que, malgrat la promesa d'una vida sense maldecaps generada per l'oblit de la densitat històrica als nostres dies, plana damunt nostre, encara, la sensació que potser el millor que podríem fer és quedar-nos estirats al llit, sortir a vagar pels carrers de la ciutat i fumar una cigarreta cada quaranta-cinc minuts, com aquest enorme personatge anònim de Perec. Perquè, com llegim en aquest llibre, l'única solució del problema hauria estat que el temps històric s'aturés; però el temps, "que coneix la resposta [d'aquest problema], continua passant".